

Zvláštní cizinci

(Text Jiřího Müllera při příležitosti udělení čestných doktorátů představitelům Association Jan Hus a The Jan Hus Educational Foundation Jeanu-Pierrovi Vernantovi a Rogeru Scrutonovi)

Jedna z nejpozoruhodnějších událostí studené války má rysy tajné operace. Málo viditelná, ale o to vlivnější. Nepodnikly ji státy, ale soukromí občané. Jejimi aktéry bylo několik stovek mužů a žen ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, z Francie, Holandska, Německa, Belgie, Skandinávie, USA i Kanady.

Od roku 1979 až do sametové revoluce v Československu jezdili na čtyřdenní turistická víza do této tehdy komunistické země. Nejezdili za památkami a nejezdili nahodile. Nejezdili také na něčí pokyn, zorganizovali se sami. V českých, moravských a slovenských městech přednášeli na tajných seminářích o filosofii, etice, politice, ekologii a umění. Přednášeli to, co československý stát svým občanům zakazoval znát. Přiváželi knihy, počítače, videorekordéry s filmy a peníze. Pro ty, kdo i v komunistickém Československu chtěli nezávisle myslet a jednat.

Po dobu deseti let dávali k dispozici svůj čas a schopnosti. Ovlivnili myšlení a jednání tisíců Čechů a Slováků. Dodnes je ovlivňují. Není známo, jaké motivy je vedly k cestám do malé země za železnou oponou. Byli to lidé nejrůznější víry a politického přesvědčení. Ovšem také evropští vzdělanci. Společně vyznávali svobodu, právo na vzdělání, kulturu a víru nezávislou na politické moci. Oni takovou svobodu měli, Čechům a Slovákům byla odpírána.

O tyto turisty se zajímala tajná policie. Byli sledováni, zavírání do vazby, vypovídání ze země a vyslýchání. To je nezastavilo, snad dokonce povzbuzovalo. Stopa, kterou po sobě v Československu zanechali, je dodnes málo viditelná. A dokud nebude napsána historie, neocení veřejnost, jak velké kulturní dílo tito lidé v Československu zanechali.

Nepoděkoval jim dodnes žádný stát. A proč taky? Nepracovali pro státy, ale pro hodnoty, kterým věřili. Nikdo z těch, kteří do Československa přijížděli i z těch, kteří jejich cesty připravovali, nemohl doufat, že někdy uvidí výsledky své československé mise. Když se ale po sametové revoluci svět postupně seznamoval s představiteli nového Československa, oni už je znali. Vždyť ti noví předsedové vlád, ministři, poslanci, primátoři měst, rektori universit, ba i president - to byli právě ti, kterým v komunistickém Československu tajně pomáhali.

Tak uviděli svůj díl na československé demokracii. A to je jediná odměna těchto zvláštních cizinců.

Jiří Müller
Brno, 2. října 1998